

АНДРІЙ ГОРБАТЮК

ORCID iD: 0000-0002-2523-7464

аспірант кафедри теорії та історії культури

Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

(Київ, Україна)

andrewluchanko@gmail.com

КУЛЬТУРОТВОРЧА ПЕРСПЕКТИВА ТРАНСГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕЙ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглянуто одне з основних культуротворчих понять інформаційного суспільства, новітні технології та їхній синтез з візіями трансгуманістичних ідей. Прослідковано історію виникнення феномену штучного інтелекту та його вплив на формування не лише нової науково-технічної парадигми, а й цілого пласту культурних явищ, які створюють умови виникнення унікального соціокультурного та філософського світогляду, трансгуманізму. Знайдено морально-етичні колізії, які зумовлюють до переосмислення самої людини та її ролі в потенційному трансгуманістичному майбутньому. Виявлено, що в процесі становлення поняття штучного інтелекту було створено безліч міфів щодо його потенційного функціонування та впливу на цивілізацію. З'ясовано, що більшість міфів є лише проєкцією людських якостей на цифрові обчислювальні машини. Визначено міфотворчу роль масової культури в дослідженні штучного інтелекту. З'ясовано важливість дослідження ідей трансгуманізму як соціокультурної доктрини, яка зосереджена на розширенні людського потенціалу завдяки розвитку нових технологій, зокрема штучного інтелекту. Описано трансгуманістичні ідеї, які все частіше прирівнюються до поглядів євгеніки, а сама думка про вдосконалення людини за допомогою технологій розглядається як спроба створити ніцшеанську надлюдину. Систематизовано погляди трансгуманістів, що надало змогу дійти висновків: трансгуманізм, насамперед, обертається навколо ідеї поліпшення та розвитку не майбутнього покоління, а сучасного; для трансгуманістів важливо не так створити нову людину, як стати новою (не)людиною, тобто — змінити себе, стати чимось більшим, чимось досконалішим тут і зараз. Охарактеризовано трансгуманізм як самоконструювання нової людини, на відміну від євгеніки, яка є конструюванням людини на користь колективу або на користь правлячого прошарку. Доведено, що штучний інтелект та інші сучасні технології це важливий маркер культури в контексті руху трансгуманізму, розвитку новітніх технологій та їх взаємодії з людиною.

Ключові слова: штучний інтелект, трансгуманізм, масова культура, півіс-конвергенція, кіборги, міфотворчість.

Постановка проблеми... Середина ХХ століття характеризується початком нової хвилі науково-технічної революції, яка дала поштовх розвитку біологічних, інформаційних та когнітивних технологій. Це, в свою чергу, трансформувало соціокультурний устрій людського суспільства та зумовило

виникнення таких філософських та культурних доктрин, як трансгуманізм. Особлива увага в ній надається застосуванню технологій з метою радикальної зміни людських ментальних та фізичних властивостей. Технології, які створювалися в ХХ столітті та будуть вдосконалюватися чи створюватися в ХХІ столітті, дозволять людям перейти на новий рівень існування та взаємодії зі світом. Зрештою, цей перехід сформує феномен транслюдини, проміжної фази між *Homo Sapiens* і «постлюдиною».

Стрімкий розвиток цифрових технологій зумовив початок нового філософського дискурсу навколо ідеї створення штучного інтелекту, який повністю здатний замінити людський, що в свою чергу може підірвати тисячолітню гегемонію людини над навколишнім світом та створити кардинально інший політичний, соціальний та культурний лад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Історико-культурний контекст руху трансгуманізму чітко сформований у працях *N. Bostrom* (2005). Трансгуманізм — це сукупний термін для позначення різноманітних технологій, які сходяться на бажанні радикального вдосконалення людини. *N. Bostrom* пропонує розглядати трансгуманізм як «... результат розвитку світського гуманізму та Просвітництва. Згідно з ним, сучасну людську природу можна покращити за допомогою прикладних наук та інших раціональних методів, які можуть зробити можливим збільшення тривалості людського здоров'я, розширення наших інтелектуальних і фізичних можливостей, а також надання нам більшого контролю над власними психічними станами і настроями» (2011, с. 55). Ці вдосконалення походять зі сфер нанотехнологій, біотехнологій, інформаційних технологій та когнітивних наук за допомогою таких інструментів, як штучний інтелект, машинна автоматизація, гена інженерія та криогенне заморожування. Інтелектуальне ядро трансгуманізму полягає в тому, що люди перебувають у стані переходу до наступної фази розвитку людства. Радикальні технологічні втручання в тіло і розум призведуть до появи можливостей, недоступних сьогодні.

Вивченням впливу інноваційних технологій на формування нової

соціокультурної картини світу займались В. Цикін (2012, 2014) та А. Міщенко (2009). Аналізуючи ідеї трансгуманізму, В. Цикін виявив, що вони ґрунтуються на так званій *NBIC*-конвергенції, яку виявили та описали у науковому звіті «Конвергентні технології для покращення людської діяльності» *M. Roco* та *W. Bainbridge* (2002). Звіт містить описи та коментарі щодо стану науки і техніки та перспективи їх розвитку в об'єднаних галузях нанотехнологій, біотехнологій, інформаційних технологій та когнітивних наук (*NBIC*), надані основними учасниками цих галузей. На думку *M. Roco* та *W. Bainbridge* «... технології дедалі більше домінуватимуть у світі в міру зростання населення, експлуатації ресурсів і потенційних соціальних конфліктів. Тому успіх цього пріоритетного напрямку конвергентних технологій має вирішальне значення для майбутнього людства» (2002, с. 34).

Для Е. Ільєнкова технології — це частина культури, предметного тіла людської цивілізації, всього «неорганічного тіла людини» (1984, с. 117). Реальність техніки в тому, що вона похідна від людини і протистоїть їй. Об'єктивно протилежний індивідові світ духовної і матеріальної культури, світ понять науки, техніки та моральності і є матеріалізованим — реалізованим у продукті — мисленням людства (1984). Розглядаючи створення засобів виробництва як загальну передумову форм життєдіяльності та похідний результат, Е. Ільєнков вказує на складні діалектичні причинно-наслідкові зв'язки діяльності та знання. «Сьогодні виробництво знарядь праці, що розвинулося до фантастично складних машин і агрегатів, залишається, з одного боку, як і на зорі людського розвитку, загальною об'єктивною основою решти розвитку. Але, з іншого боку, воно, по суті, залежить від рівня розвитку науки, свого власного віддаленого породження, від свого власного наслідку, і залежить такою мірою, що машини можна розглядати (не перестаючи бути матеріалістом) як ... “створені людською рукою органи людського мозку...”» (1997, сс. 87-88).

Трансгуманістична картина світу, яку описують *Nick Bostrom* (2005, 2011, 2015) та *Ray Kurzweil* (1990) має своїх опонентів. Серед критиків — біоетик

Leon Kass (2005), активіст *Bill McKibben* (2019) і політолог *Francis Fukuyama* (2004). *F. Fukuyama* назвав трансгуманізм «найнебезпечнішою ідеєю у світі» (2004, с. 42). Небезпеки можна розділити на соціально-культурні та метафізичні. Наприклад, з точки зору соціально-культурної небезпеки, немає впевненості, що радикальні технології можуть бути рівномірно розподілені. Метафізичні небезпеки, в свою чергу, стосуються впливу трансгуманістичних технологій на питання людської ідентичності та значення. Однак обидва типи небезпек вказують на єдине занепокоєння: трансгуманісти прагнуть покласти край ері людини, якою ми її знаємо.

Однією з провідних ідей трансгуманістів є створення надінтелекту чи штучного інтелекту. Згідно концепції когнітивного розвитку дослідника *J. Piaget* людський інтелект є «формою адаптації, де знання конструюються кожною людиною за допомогою двох взаємодоповнюючих процесів асиміляції та акомодатії» (2001, сс. 3-4) і він проходить декілька етапів формування. Вивчаючи стадію розвитку штучного інтелекту та проводячи паралель з людським інтелектом, можна прийти до висновку, що технології штучного інтелекту знаходяться на рівні так званої сенсомоторної стадії, тобто процес розвитку залежить від вхідних даних та кількості обробленої інформації. Штучний інтелект може відтворювати почерк і мову, що не відрізняються від людських, а також розпізнавати обличчя в натовпі. Проте жодна з цих здібностей не представляє той тип штучного загального інтелекту, на який сподіваються *R. Kurzweil* (1990) та *N. Bostrom* (2005, 2011, 2015) та інші прибічники трансгуманізму. Надінтелектуальний штучний інтелект (ШІ) був би формою життя, здатною перевершити людину в усіх сферах діяльності, включаючи науку, культуру і соціальні навички. Трансгуманісти прагнуть замінити свій обмежений інтелект злиттям з постлюдським надрозумом. Однак сучасний ШІ ще далекий від того, щоб пізнавати найзагальніші речі про світ так, як це роблять люди. Важливо брати до уваги сучасні технології, а особливо їхнє потенційне використання в контексті розвитку нової картини світу — такі філософські та культурні доктрини як трансгуманізм, дають нам змогу бути

готовими до прийняття нових форм існування, методів обробки інформації та виробництва, становлення нових творчих рішень та навіть повної зміни взаємодії «людина-людина» до «людина-технологія» і «технологія-людина», оскільки це дає можливість опрацювати та швидко реагувати на всі зміни нашого соціокультурного та політичного життя.

Метою дослідження є вивчення культуротворчих особливостей сучасних технологій на прикладі штучного інтелекту в контексті соціокультурного руху трансгуманізму. Для реалізації визначеної мети були поставлені такі **завдання**:

- 1) виокремити провідну роль поняття штучного інтелекту в трансгуманізмі;
- 2) охарактеризувати засади трансгуманістичного руху та формування його ідей;
- 3) розкрити вплив трансгуманістичних візій на формування масової культури та досліджень в сферах новітніх технологій;
- 4) зазначити важливу роль трансгуманізму у формуванні нового морально-етичного концепту майбутнього.

Виклад основного матеріалу дослідження... За останні 40 років визначення штучного інтелекту зазнало серйозних змін: від початкового визначення штучного інтелекту в механічному обладнанні (роботи, камери, комп'ютери тощо) до моделювання, імітації та навіть мімікрії природного (людського) інтелекту.

Історія поняття штучного інтелекту починається з Дартмутського семінару 1956 року, на якому американський інформатик Джон Маккарті запропонував термін "*artificial intelligence*" і спровокував дискурс, розквіт якого припав на середину–кінець ХХ століття, коли наука, здавалося, остаточно розпрощалася з теологією й метафізикою і стала єдиною домінантою інтелектуального життя. Появи першого комп'ютера, теорії інформації та кібернетики породили вірогідну надію на те, що впродовж кількох десятиліть машинний інтелект зрівняється і перевершить людський, тим самим сформує

основу абсолютно нового суспільства.

Однак ці плани не були реалізовані, і доля штучного інтелекту зазнала кардинальних змін. Машина навчилася добре грати в шахи і набагато швидше за людину вирішувати завдання, для яких є закладений в програму набір даних і алгоритм пошуку, проте уподібнити комп'ютер людському інтелекту, здатному творчо вирішувати завдання, для яких ще не існує алгоритмів і не вистачає даних, не вдалося. Це пов'язано не стільки з технічними труднощами (відсутність обчислювальної потужності, недосконалість комп'ютерів), скільки з фундаментальною філософською проблемою: незважаючи на всі досягнення науки, як продукції інтелекту, як і раніше не існує більш-менш чіткого уявлення про те, що таке сам по собі «природний» інтелект, як працює мозок і протікають когнітивні процеси. А отже, немає можливості їх достовірно моделювати і емулювати технічно.

Дійсно, існуючі визначення поняття «інтелект» занадто загальні і різноманітні для створення працюючої універсальної технічної моделі. Швейцарський психолог та філософ *J. Piaget* вважає, що інтелект є функціональною єдністю пізнавальних психічних процесів, яка забезпечує адаптацію людини до умов життя за рахунок добування нових знань. Інтелект можна визначити як «прогресуючу зворотність мобільних психічних структур» або як «... стан рівноваги, до якого тяжіють всі послідовно розташовані адаптації сенсомоторного і когнітивного порядку, так само як і всі асимілятивні і аккомодуючі взаємодії організму із середовищем» (2001, с. 69).

Варто зазначити, що серед дослідників і фахівців немає єдиної думки про те, чи є інтелект унікальною властивістю саме людини, або ж це якість всіх систем, що працюють з інформацією — в останньому випадку проблема безмежно розширюється, а питання про «штучний» інтелект, як технічної імітації людського, зовсім нівелюється.

Саме фундаментальна невизначеність в цих питаннях призвела до того, що практичні питання розвитку штучного інтелекту все більше зводяться не до повноцінного уподібнення комп'ютера (програми) або робота людині, а до

автоматизації і цифровізації окремих функцій людської поведінки і міркування. Незважаючи на труднощі у створенні автономної копії людського розуму, штучний інтелект є одним з основних понять культури трансгуманізму.

Трансгуманізм — це філософський та інтелектуальний рух, який пропагує використання науки та технології для розвитку фізичних чи розумових здібностей (*Bostrom*, 2005, с. 2). Трансгуманістичні ідеї базуються на так званій *NBIC*-конвергенції (за першими літерами областей: *N* — нано; *B* — біо; *I* — інфо; *C* — когно), важливу закономірність суспільного і технологічного розвитку нашого часу, яку в 2002 році виявили *M. Roco* та *W. Bainbridge* (2002, с. 32). В рамках цих областей можуть народжуватися різні комбінації конвергованих технологій, а також соціально-культурні наслідки їхнього впливу на соціум. Сьогодні «ми живемо в умовах розвитку *NBIC*-конвергенції, тобто в умовах посилення взаємовпливу і взаємодії провідних інноваційних технологій» (Прайд та Коротаєв, 2008, с. 90).

Завдяки *NBIC*-конвергенції з'являється перспектива якісного зростання можливостей людини за рахунок її технологічного удосконалення, що може спричинити навіть початок нового етапу еволюції людини. Результат подібних трансформацій, де видозмінам піддаються всі аспекти життя людини є непередбачуваним. Єдине, в чому ми можемо бути певні, це те, що зміни стануть все більш стрімкими, досягаючи технологічної сингулярності (Цикін, 2012, сс. 187-188). Більшість людей прийме зміни і поліпшить себе за допомогою *NBIC*-технологій, можливо, з заміною частин тіла на штучні; зросте пряме втручання означених технологій у генетичний апарат людини і обмін речовин. Трансформується і розум людини, включаючи етичні системи; постане питання про межі людяності, тобто про визначення переходу до постлюдини; постлюдський розум і штучний інтелект вийдуть на рівень, який якісно перевершує рівень людини (Цикін, 2014, с. 168). Високі технології формують унікальну трансгуманістичну культуру, в якій розглядаються наступні можливості, що будуть реалізовані вже в найближчі кілька десятиліть:

- радикальне розширення фізичних та інтелектуальних можливостей

людини;

- освоєння людиною нових середовищ існування (водного середовища, інших планет і відкритого космосу, віртуальних Всесвітів);

- поява систем штучного інтелекту, що перевершують людини за своїми можливостями;

- ефективне управління кліматичними змінами і процесами в біосфері, глобальне відновлення природних екосистем;

- досягнення глобального матеріального достатку на основі розвинених нанотехнологій та інформаційних технологій;

- ревіталізація (пожвавлення, лікування та омолодження) людей, які зберігаються в наш час в стані глибокого охолодження засобами сучасної кріоніки;

- перенесення особистості людини на новий фізичний носій, наприклад, на штучну нейронну мережу, або в такий, що володіє відповідною архітектурою і обчислювальною потужністю комп'ютера.

«Фактично, ми живемо на порозі не тільки відриву свідомості людини від тіла, але і створення чистої думки, яка змінює свої носії, а отже, незалежної від них» (Міщенко, 2009, с. 26). Завдяки досягненням у сфері штучного інтелекту, ми маємо змогу реалізовувати багато трансгуманістичних проєктів вже найближчим часом. На додаток до «ремонт» або «покращення» людини, були проведені численні експерименти з метою підключення її до машин безпосередньо за допомогою думки або, конкретніше, за допомогою електричних сигналів, що надсилаються до мозку, оскільки всі наші дії контролюються ним. Директор *Tesla Motors* та *SpaceX* Ілон Маск створив нову компанію під назвою *Neurallink*, місія якої полягає у розробці імплантованих інтерфейсів мозок-машина (*brain-machine interfaces*), щоб з'єднати наші нейрони зі штучним інтелектом. Після імплантації чіп встановить бездротове з'єднання з пристроями. Завданням означеної мозок-машини є покращення людської пам'яті або можливість безпосередньої взаємодії людини з електронними пристроями в майбутньому без використання традиційних

інтерфейсів. І. Маск також згадав про можливість нейронних імплантів компанії поліпшити життя людей із пошкодженням мозку та іншими порушеннями мозку (*Hamilton, 2022*).

Завдяки синтезу штучного інтелекту та трансгуманістичних ідей з'явився новий соціокультурний феномен — «кіборг». Процес кіборгізації має на меті заміну частин організму людини з метою поліпшення, посилення її властивостей. М. Клайнс і Н. Клайн в своїй статті «Кіборги і космос» вперше вводять термін «кіборг» як «екзогенно розширений організаційний комплекс, що функціонує як інтегрована гомеостатична система» (*Clynes and Kline, 1960, ss. 29-30*). На прикладі людини, яка мандрує космічними просторами, але вимушена звертатися до функціональних можливостей механічних удосконалень, які доповнюють її тіло, автори показують трансформацію людської сутності. Технічна недосконалість біологічного виявляє картезіанське протиставлення душі і тіла, і кіборг в цьому сенсі (спроба здобути перемогу над тілом) виступає як конструкт на службі у вищих задумів людини.

Перша хвиля міфотворчості з приводу машини, що перевершує людину, а тому здатну її підпорядкувати, припала на середину ХХ століття і була пов'язана зі створенням ЕОМ (електронно-обчислювальної машини). Хоча цей страх виник ще в індустріальну еру, де технічний прогрес став ворожий людям, які звикли жити завдяки ручній праці — звідси ставлення луддитів до машинної техніки — нова хвиля подібних страхів піднімається сьогодні у зв'язку з успіхами в робототехніці, де комп'ютер виконує роль штучного мозку у робота або андроїда.

Міфологія такого роду мала свою еволюцію. Міфи першої хвилі стосувалися насамперед моделювання людського інтелекту та створення машинного надінтелекту. У центрі міфів нашого часу — створення штучної істоти, що існує та взаємодіє аналогічно людині. І вперше ця колізія постала зримо у «Термінаторі» Д. Кемерона, який перетворив розпливчасті образи роботів середини ХХ століття у вражаючий образ штучної Надлюдини, наділеної спочатку «злою», а потім «доброю» душею.

Найменше мають ілюзії щодо можливостей сучасного «штучного інтелекту» ті, хто його програмують. Нинішній програміст бачить різницю між собою, як творчою істотою, та машиною, що діє згідно з його ж програмою. «Не можна не помітити, що навіть найвитонченіша і ефективна програма, що вміло імітує людську інтелектуальну діяльність, для людини, яка розуміє механізми її роботи, втрачає всю видимість розумності» стверджував Ю. Ю. Петрунін на семінарі «Філософсько-методологічні проблеми штучного інтелекту» (2011, с. 3).

Однією з етичних проблем культури трансгуманізму може бути питання етичних обмежень у діяльності штучного інтелекту, в тих рішеннях, які здатна приймати машина, робот, комп'ютер, вбудований в іншу технічну систему. Складним є питання про здатність технічної системи під час вирішення певних позитивних завдань, наприклад, порятунку людей, брати на себе ризики прийняття рішень, відповідати за ці рішення перед людьми та іншими технічними системами, наскільки така машина (зі штучним інтелектом) буде спроможною до навчання, розвитку в етичному плані та наскільки суспільство готове взяти на себе ризики діяльності такої машини, якщо припустити, що штучний інтелект у принципі буде здатний приймати різні рішення.

Проводячи культурологічний аналіз масової культури можна виявити, що занепокоєння щодо особистості та морального статусу були центральними в питаннях постлюдини та штучного інтелекту принаймні з 1920 року, коли Карел Чапек ввів термін «робот» з чеського «*robota*» («примусова праця») для опису однойменних автоматів у своїй п'єсі *R.U.R.* (ініціалізація для «Універсальних роботів Россума»). У п'єсі роботи розглядаються як нижчі, ніж люди-раби, або, точніше, як нелюди, машини без морального статусу осіб (і, звичайно, це призводить до повстання роботів). Шоу *HBO* 2016 року «*Westworld*» є ще одним сучасним переосмисленням цієї теми. У серіалі постгуманістичні «господарі» існують виключно для задоволення людських «гостей», які відвідують однойменний тематичний парк, незалежно від того, наскільки садистськими чи збоченими можуть бути смаки цих гостей. У міру

розвитку шоу стає зрозумілим, що «ведучі» мають потенціал бути настільки ж когнітивно й емоційно розвиненими, як і їхні гості та дизайнери, оскільки їхні недоліки в цьому відношенні пов'язані виключно з їх цілеспрямованим обмеженням, програмуванням.

Трансгуманістів серйозно хвилює екзистенційна загроза, яку представляють постлюди та штучний інтелект, що не визнають морального статусу чи особистості людей. Таким чином, вони, протистоять будь-яким критеріям особистості, які включають приналежність до видів, оскільки, з огляду на це, люди не вважатимуть постлюдей особистостями та навпаки. Навіть ті, хто загалом критикує трансгуманізм, можуть побачити цінність формулювання критерію особистості, який не прив'язаний до конкретного виду.

Ретроспективно війна людей і роботів може вважатись міфом, можливість поневолення одних людей іншими за допомогою робототехніки це потенційно небезпечна перспектива. Про цю історичну діалектику у зв'язку з проблемою штучного інтелекту ще у 60-х роках минулого століття писав Е. Ільєнков. Викриваючи міф про машину-лиходія, машину-демона, машину-ворога людства, він підкреслював, що зовсім не машина сама по собі перетворює одну людину на раба, вихованого в голодній дисципліні, а іншу — на жадібного хама, що продав свою людську гідність за радощі комфорту та міщанства (2006).

Висновки.

1. У зв'язку з нещодавнім культурним і політичним підйомом трансгуманістичної ідеології та неминучістю проривів у галузях біотрансформативних та комп'ютерних технологій дуже важливо, щоб трансгуманізм сприймався серйозно, його твердження оцінювалися, а філософські, етичні та культурні питання, пов'язані з ним, були ретельно досліджені — до того, як такі міркування стануть спірними або запізнілими.

2. В сучасних культурологічних дослідженнях трансгуманістичні ідеї все частіше прирівнюються до поглядів євгеніки, а сама думка про вдосконалення людини за допомогою технологій розглядається як спроба

створити ніцшеанську надлюдину. Систематизація поглядів трансгуманістів дозволяє зробити висновок, що: трансгуманізм насамперед обертається навколо ідеї поліпшення та розвитку не майбутнього, а сучасного покоління, крім того для трансгуманістів важливим є не стільки створити нову людину, скільки стати новою (не)людиною; змінити себе, стати чимось більшим, досконалішим тут і зараз; не шукати світлого майбутнього в прийдешніх поколіннях, а зробити його сьогоднішнім. У цьому сенсі трансгуманізм — це самоконструювання нової людини, на відміну від євгеніки, яка є конструюванням людини на користь колективу (правлячого прошарку). Саме тому, трансгуманістична культура набагато менше політична та менш налаштована на колективну дію. Безумовно, вона впливатиме на суспільство, його структуру, закони, розподіл ресурсів тощо, але соціальні зрушення будуть лише наслідком, а причиною виступить цілком егоїстичне бажання людей до безмежного розширення своєї індивідуальної свободи, подолання тих рамок, які накладає недосконале і смертне людське тіло.

3. Метою створення штучного інтелекту в межах культури трансгуманізму є допомога недосконалому людському інтелекту на шляху до вдосконалення. Трансгуманісти передбачають найгірші сценарії, до яких може призвести створення штучного інтелекту, такі як створення колективного суперінтелекту, моральні погляди якого можуть відрізнятися від наших, що може спричинити як еволюцію людського виду, так і його занепад.

4. Трансгуманізм — не лише утопічне бажання злиття людини та технологій, це філософська та культурна доктрина, яка намагається досягнути людину в контексті сучасності та передбачити її розвиток в контексті майбутнього, озираючись на розвиток технологій.

Перспективи подальших розвідок... У статті розглянуто одну з найважливіших концепцій трансгуманізму — штучний інтелект та його інтерпретацію в сучасній культурі. Безумовно, досягнути цей феномен в цілому, емпірично, поки неможливо, але трансгуманістичні візії щодо розвитку сучасних технологій та нашої цивілізації, розглянуті у цій статті, можуть

допомогти в подальшому дослідженні трансгуманізму та культурних трансформацій, які він передбачає.

Список використаної літератури

1. Ильенков, Э. В., 1984. *Диалектическая логика: Очерки истории и теории*. 2-ое изд. Москва: Политиздат.
2. Ильенков, Э. В., 1997. *Диалектика абстрактного и конкретного в научно-теоретическом мышлении*. Москва: Российская политическая энциклопедия.
3. Ильенков, Э., 2006. *Об идолах и идеалах*. 2-ое изд. Киев: Час-Крок.
4. Мищенко, А. В., 2009. *Ангрейд в сверхлюди*. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ».
5. Петрунин, Ю. Ю., 2011. Искусственный интеллект как феномен современной культуры, [online]. Режим доступа: <<https://iphras.ru/uplfile/ai/petrudin.pdf>> [дата обращения: 13.01.2022].
6. Пиаже, Ж., 1969. *Избранные психологические труды*. Перевод с французского. Москва: Просвещение.
7. Прайд, В. и Коротаев, А. В. ред., 2008. *Новые технологии и продолжение эволюции человека? Трансгуманистический проект будущего*. Москва: Издательство «ЛКИ».
8. Цикин, В. А., 2012. *Философский дискурс феномена конвергенции супертехнологий в обществе риска*. Сумы: МакДен.
9. Цикин, В. А., 2014. *Философская интерпретация инновационного образования*. Сумы: Palmarium Academic Publishing.
10. Bostrom, N., 2005. A History of Transhumanist Thought. *Journal of Evolution and Technology*, 14, pp.1–25.
11. Bostrom, N., 2011. In Defense of Posthuman Dignity. In: G. R. Hansell and W. Grassie, ed. *H+/-: Transhumanism and Its Critics*. Philadelphia: Metanexus, pp.55–66.
12. Bostrom, N., 2015. Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies. *Minds & Machines*, 25, pp.285–289.
13. Clynes, M. E. and Kline, N. S., 1960. Cyborgs and Space. *New York Times*, [online]. Available at: <<https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/cyber/surf/022697surf-cyborg.html>> [accessed: 11 January 2022].
14. Fukuyama, F., 2004. Transhumanism. *Foreign Policy*, 144, pp.42–43.
15. Hamilton, I. A., 2022. The story of Neuralink: Elon Musk's AI brain-chip company where he had twins with a top executive. *Insider*, [online]. Available at: <<https://www.businessinsider.com/neuralink-elon-musk-microchips-brains-ai-2021-2>> [accessed: 07 January 2022].
16. Kass, L., 2005. Reflections on Public Bioethics: A View from the Trenches. *Kennedy Institute of Ethics Journal*, 15(3), pp.221–250.
17. Kurzweil, R., 1990. *The Age of Intelligent Machines*. Cambridge, MA: MIT Press.
18. McKibben, B., 2019. *Falter: Has the Human Game Begun to Play Itself Out?* New York: Henry Holt and Co.
19. Piaget, J., 2001. *The psychology of intelligence*. New York: Routledge.
20. Roco, M. C. and Bainbridge, W. S. eds., 2002. *Converging technologies for improving human performance: nanotechnology, biotechnology, information technology and cognitive science*. NSF/DOC-sponsored report. National Science Foundation: Arlington.

References

1. Il'enkov, E. V., 1984. *Dialekticheskaya logika: Ocherki istorii i teorii* [Dialectical Logic: Essays on History and Theory]. 2nd ed. Moskva: Politizdat.
2. Il'enkov, E. V., 1997. *Dialektika abstraktnogo i konkretnogo v nauchno-teoreticheskom myshlenii* [Dialectics of abstract and concrete in scientific-theoretical thinking]. Moskva: Rossiiskaya politicheskaya entsiklopediya.

3. Il'enkov, E., 2006. *Ob idolakh i idealakh* [About idols and ideals]. 2nd ed. Kiev: Chas-Krok.
4. Mishchenko, A. V., 2009. *Apgreid v sverkhlyudi* [Upgrade to superhuman]. Moskva: Knizhnyi dom «LIBROKOM».
5. Petrunin, Yu. Yu., 2011. Artificial intelligence as a phenomenon of modern culture, [online]. Available at: <<https://iphras.ru/uplfile/ai/petrunin.pdf>> [accessed: 13 January 2022].
6. Piazhе, Zh., 1969. *Izbrannye psikhologicheskie trudy* [Selected psychological works]. Translated from French. Moskva: Prosveshchenie.
7. Praid, V. and Korotaev, A. V. eds., 2008. *Novye tekhnologii i prodolzhenie evolyutsii cheloveka? Transgumanisticheskii proekt budushchego* [New technologies and the continuation of human evolution? Transhumanist project of the future]. Moskva: Izdatel'stvo «LKI».
8. Tsikin, V. A., 2012. *Filosofskii diskurs fenomena konvergentsii supertekhnologii v obshchestve riska* [Philosophical discourse of the phenomenon of convergence of supertechnologies in the risk society]. Sumy: MakDen.
9. Tsikin, V. A., 2014. *Filosofskaya interpretatsiya innovatsionnogo obrazovaniya* [Philosophical interpretation of innovative education]. Sumy: Palmarium Academic Publishing.
10. Bostrom, N., 2005. A History of Transhumanist Thought. *Journal of Evolution and Technology*, 14, pp.1–25.
11. Bostrom, N., 2011. In Defense of Posthuman Dignity. In: G. R. Hansell and W. Grassie, ed. *H+/-: Transhumanism and Its Critics*. Philadelphia: Metanexus, pp.55–66.
12. Bostrom, N., 2015. Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies. *Minds & Machines*, 25, pp.285–289.
13. Clynes, M. E. and Kline, N. S., 1960. Cyborgs and Space. *New York Times*, [online]. Available at: <<https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/cyber/surf/022697surf-cyborg.html>> [accessed: 11 January 2022].
14. Fukuyama, F., 2004. Transhumanism. *Foreign Policy*, 144, pp.42–43.
15. Hamilton, I. A., 2022. The story of Neuralink: Elon Musk's AI brain-chip company where he had twins with a top executive. *Insider*, [online]. Available at: <<https://www.businessinsider.com/neuralink-elon-musk-microchips-brains-ai-2021-2>> [accessed: 07 January 2022].
16. Kass, L., 2005. Reflections on Public Bioethics: A View from the Trenches. *Kennedy Institute of Ethics Journal*, 15(3), pp.221–250.
17. Kurzweil, R., 1990. *The Age of Intelligent Machines*. Cambridge, MA: MIT Press.
18. McKibben, B., 2019. *Falter: Has the Human Game Begun to Play Itself Out?* New York: Henry Holt and Co.
19. Piaget, J., 2001. *The psychology of intelligence*. New York: Routledge.
20. Roco, M. C. and Bainbridge, W. S. eds., 2002. *Converging technologies for improving human performance: nanotechnology, biotechnology, information technology and cognitive science*. NSF/DOC-sponsored report. National Science Foundation: Arlington.

ANDRIJ HORBATYUK

ORCID iD: 0000-0002-2523-7464

Postgraduate student at the Department of Theory and History of Culture

P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

andrewluchanko@gmail.com

CULTURAL CREATIVE PERSPECTIVE OF TRANSHUMANIST IDEAS

IN THE CONTEXT OF MODERN TECHNOLOGIES

The latest technologies and their synthesis with visions of transhumanist ideas are considered as one of the main cultural concepts of the information society. The author managed to trace the history of the emergence of the artificial intelligence phenomenon and its influence on the formation of both new scientific foundation and technical paradigm, as well as on a whole layer of cultural phenomena that create the conditions for the emergence of a unique sociocultural and philosophical outlook, transhumanism. Moral and ethical conflicts were investigated, which push to rethink the existence of the person himself and his role in a potential transhumanist future. During the formation of the concept of artificial intelligence, many myths were created regarding its potential functioning and impact on civilization. It turns out that most myths are just a projection of human qualities onto digital computing machines. The myth-making role of mass culture in the study of artificial intelligence is determined. The importance of researching the ideas of transhumanism as a sociocultural doctrine, which focuses on expanding human potential due to the development of new technologies, including artificial intelligence, is clarified. Transhumanist ideas are described, which are increasingly equated with the views of eugenics, and the very idea of human improvement through technology is seen as an attempt to create a Nietzschean superman. The views of transhumanists were systematized, which made it possible to reach conclusions: transhumanism, first of all, revolves around the idea of improvement and development not of the future generation, but of the current one; for transhumanists, it is important not so much to create a new person as to become a new (non)person, that is, to change oneself, to become something bigger, something more perfect here and now. Transhumanism is characterized as the self-construction of a new person, in contrast to eugenics, which is the construction of a person for the benefit of the collective or for the benefit of the ruling layer. It has been proven that artificial intelligence and other modern technologies are an important marker of culture in the context of the transhumanism movement, the development of the latest technologies and their interaction with humans.

Keywords: *artificial intelligence, transhumanism, mass culture, nbic-convergence, cyborgs, myth-making.*

Стаття надійшла до редакції 15.06.2022 року.